

สรุปผลการวิจัย

วรรณคดีเรื่องนิจวัญ เป็นวรรณคดีหนึ่งทางจักรวาลวิทยา ที่ได้ให้คำตอบเกี่ยวกับเรื่องของเอกภพ โดยกล่าวว่า เหตุการณ์ทุกอย่างในจักรวาล ไม่ว่าจะเป็นส่วนปลีกย่อยหรือในขอบเขตทั่วไป ย่อมจะเกิดซ้ำรอยเดิมไม่มีเปลี่ยนแปลงไปจนชั่วนิรันดร์ จักรวาลหรือเอกภพจึงมีลักษณะวนเวียนเป็นวัฏจักรที่เหมือนเดิมอยู่ไม่สิ้นสุด

วรรณคดีเรื่องนิจวัญนี้ เริ่มขึ้นจากการตั้ง เกิดธรรมชาติที่มีลักษณะหมุนเวียนซ้ำแล้วซ้ำเล่า เช่น กลางวันดับเปลี่ยนกับกลางคืน ฤดูกาลในรอบปี เป็นต้น แล้วจึงก่อให้เกิดข้อสรุปว่า เหตุการณ์ต่างๆมีวิถีดำเนินที่ซ้ำรอยเดิม ซึ่งนำไปสู่แนวความคิดเรื่องตายแล้วเกิดใหม่หรือวิญญานอมตะ อันนับเป็นต้นกำเนิดของวรรณคดีเรื่องนิจวัญในรูปของคำสอน ปีทาโกราส นักปรัชญากรีกสมัยโบราณ เป็นคนแรกที่ได้นำแนวความคิดเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดจากอียิปต์โบราณ มาประสานกับแนวความคิดเรื่องวัฏจักรของจักรวาลที่เกิดจากการแปรสภาพของปฐมธาตุ แล้วสรุปเป็นวรรณคดีเรื่องนิจวัญที่ถือว่า เหตุการณ์ต่างๆจะเกิดซ้ำรอยเดิมทุกประการไปชั่วนิรันดร์ นักปรัชญากรีกคนอื่นๆที่ยืนยันความคิดเรื่องนิจวัญเช่นเดียวกับพีทาโกราส ก็คือสำนักสโตอิก ซึ่งอ้างว่าได้รับอิทธิพลความคิดนี้มาจากเฮราคลีตุส ต่อมาในช่วงสมัยกลางของยุโรป เมื่อคริสตศาสนามีอิทธิพลไปทั่วยุโรปนั้น แนวความคิดเรื่องนิจวัญได้ถูกกีดกันออกไป เพราะถือกันว่าขัดแย้งกับแนวความคิดทางศาสนาเรื่องพระเจ้าสร้างโลก และวันตัดสินโลก เป็นต้น จนเมื่อเข้าสู่สมัยใหม่ แนวคิดนี้จึงถูกรื้อฟื้นขึ้นมาโต้เถียงกันอีกครั้ง ด้วยทฤษฎีบ่อเกิดของจักรวาลที่ยังลึกลับอยู่ แต่วรรณคดีเรื่องนิจวัญก็ยังไม่เป็นที่เชื่อถือรับรองนัก เพราะปราศจากข้อยืนยันที่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์อย่างเพียงพอ

นิพนธ์นี้ได้รับรู้เกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องนิจวัญนี้จากการศึกษาประวัติปรัชญา โดยในระยะแรก เขามีท่าทีปฏิเสธแนวความคิดเรื่องการซ้ำรอยเดิมชั่วนิรันดร์อยู่บ้าง จนกระทั่งเขาได้

ตระหนักถึงความสำคัญของทรรศนะ เรื่องนิจวัฏ ด้วยประสบการณ์เชิงอรรถกถาญาณ ที่ริมทะเลสาบชิลวาพลาณา ในเดือนสิงหาคม ๑๘๘๑ และได้ยืนยันความเชื่อในทรรศนะนี้ในงานนิพนธ์ของเขา ด้วยลักษณะของการอนุমানประสบการณ์ส่วนตัวขึ้นเป็นแนวความคิดทางปรัชญาและยกย่องว่า ทรรศนะนิจวัฏเป็นแนวความคิดที่สำคัญยิ่งในปรัชญาของตน

นิทซ์ได้ยืนยันว่า ทรรศนะ เรื่องนิจวัฏ เป็นสมมุติฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นไปได้มากที่สุด และได้พยายามเสนอข้อพิสูจน์จากมูลบทที่ว่า จำนวนพลังงานทั้งหมดมีอยู่จำกัด ฉะนั้นการแปรรูปของพลังงานไปในแบบต่างๆจึงมีอยู่จำกัดด้วย แต่เวลามีอยู่อย่างไม่จำกัด ดังนั้น การแปรรูปของพลังงานที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน จึงเป็นการแปรรูปที่ซ้ำเค็มเช่นที่เคยเกิดมาแล้วในอดีตและย่อมจะซ้ำเค็มอีกในอนาคต เพราะหากว่า การแปรรูปของพลังงานที่มีอยู่จำกัดนี้เป็นการแปรรูปที่มีจุดมุ่งหมายหรือจุดจบอยู่จริง ก็น่าจะได้ถึงจุดมุ่งหมายนั้นไปนานแล้ว ด้วยช่วงเวลาในอดีตที่ผ่านมาอันไม่อาจหยั่งจุดเริ่มต้นและไม่จำกัดนั้น

อย่างไรก็ตาม ข้อพิสูจน์ทรรศนะ เรื่องนิจวัฏของนิทซ์ เขได้กล่าวถึงคลุมเครือและไม่เป็นที่ยอมรับในทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากไม่มีทางพิสูจน์ทรรศนะนี้ด้วยประสบการณ์หรือบันทึกหลักฐานใดๆได้ นอกจากจะยอมรับว่าการเกิดซ้ำรอยเค็มของจักรวาลอาจเป็นไปได้ในทางตรรกวิทยา ดังนั้น ความหมายสำคัญของทรรศนะ เรื่องนิจวัฏสำหรับนิทซ์จึงไม่ได้อยู่ที่ความพยายามอธิบายเอกภพในทางเป็นจริงเท่าใดนัก หากแต่อยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเรื่องนี้กับแนวทางการวิจารณ์จริยศาสตร์ของเขาเองมากกว่า

นิทซ์ได้วิเคราะห์ต้นกำเนิดของการตัดสินคุณค่าในทางจริยศาสตร์ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ทางนิรุกติศาสตร์ และพบว่าคำที่บ่งถึงคุณค่าทางจริยศาสตร์ในภาษาต่างๆนั้น ล้วนมีต้นกำเนิดหรือรากศัพท์มาจากคำที่แสดงลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างชนชั้นสูงกับชนชั้นต่ำ หรือไม่ก็แสดงถึงลักษณะของชนเผ่าที่เข้มแข็งกว่า ซึ่งมักจะมีฐานะเป็นผู้ปกครองชนเผ่าที่อ่อนแอกว่า ดังนั้นลักษณะทั่วไปของศีลธรรมหรือจริยศาสตร์จึงเป็นลักษณะของการใช้อำนาจของชนชั้นที่เหนือกว่าในสังคม ที่ออกคำสั่งเป็นกฎเกณฑ์ให้คนในสังคมนั้นทำตาม จนกระทั่งยึดถือเป็นประเพณีที่ละเมิดมิได้ เพราะฉะนั้น นิทซ์จึงสรุปว่า ศีลธรรมทั้งหลายเป็นเพียงสื่อภาษาที่แสดงความรู้สึกของผู้พูดหรือของสังคมที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับการกระทำหนึ่งๆเท่านั้น

จากการวิเคราะห์ว่าลักษณะชนชั้นเป็นสิ่งกำหนดคุณค่าทางจริยศาสตร์นี้เอง นิทซ์ได้

จึงได้จำแนกลักษณะของศีลธรรมทั้งหลายออกเป็น ศีลธรรมแบบนายและศีลธรรมแบบทาส กล่าวคือ ศีลธรรมแบบนายเป็นศีลธรรมที่พวกชนชั้นสูงกำหนดขึ้นจากลักษณะแห่งชนชั้นของตน โดยถือว่าลักษณะของชนชั้นสูงเป็นสิ่งที่"ดี" และลักษณะของชนชั้นต่ำที่ตรงข้ามกับตนเป็นสิ่งที่"เลว" ศีลธรรมแบบนายจึงเป็นการแสดงความชื่นชมในพลังอำนาจของชนชั้นสูงซึ่งมีความเข้มแข็งกว่าทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่วนศีลธรรมแบบทาสก่อตัวขึ้นจากความอ่อนแอกว่าทั้งทางร่างกายและจิตใจของพวกชนชั้นต่ำ พวกทาสต้องการแก้แค้นผู้ที่เหนือกว่าตน แต่ก็ไม่สามารถแสดงออกด้วยการกระทำโดยตรงได้ จึงใช้วิธีการกลับคุณค่าที่พวกชนชั้นสูงยึดถืออยู่ เริ่มด้วยการประณามว่าพวกชนชั้นที่เป็นนายเป็นพวกที่ชั่วร้าย ดังนั้นพวกทาสซึ่งอยู่ตรงข้ามจึงเป็นพวกที่ดี

นิทซ์เชวีเคราะห์ว่า พวกทาสที่ประสบความสำเร็จในการกลับคุณค่าศีลธรรมแบบนายก็คือ พวกยิว ซึ่งได้เสนอศีลธรรมแบบทาสในรูปของศาสนาคริสต์ ทำให้ชาวโรมันซึ่งเป็นพวกที่สูงส่งกว่ายอมรับเอาไปยึดถือแทนศีลธรรมแบบเดิมได้สำเร็จ โดยผ่านเหยื่อล่อคือพระเยซู ดังนั้นนิทซ์เชวีจึงกล่าวโทษคริสตศาสนาที่ทรงอิทธิพลจนถึงยุคของเขาว่า เป็นศีลธรรมแบบทาสที่ได้ปิดกั้นมอมเมาพวกที่มีลักษณะสูงส่ง ทำให้ไม่สามารถพัฒนาตนเองได้สมบูรณ์ชน พวกที่อ่อนแอกลายเป็นพวกที่นำพึงปรารถนาในสังคม ส่วนพวกที่เข้มแข็งกลายเป็นพวกชั่วร้ายที่ต้องคัดค้านหรือบรมิให้อ่อนแอ ทำให้สังคมยุโรปไม่ได้พัฒนาก้าวหน้า

จุดประสงค์ของการวิจารณ์วิทยาศาสตร์ของนิทซ์ เชอู่ที่การ เปิดโปงให้เห็นลักษณะที่แท้จริงและเป็น โทษของ ศีลธรรมแบบทาสที่อยู่ในรูปของศาสนาคริสต์ เพื่อที่จะได้เลิกยึดถือคุณค่าแบบเดิม แล้วหันมาหาคุณค่าใหม่ที่สามารถยอมรับได้ เพื่อให้พ้นจากภาวะแห่งลัทธิสูญนิยม ที่มนุษย์ต้อง เผชิญเมื่อพบความจริงที่ว่า คุณค่าต่างๆที่เคยเชื่อกัน รวมทั้งพระเจ้านั้นล้วนเป็นเรื่องหลอกหลวงและว่างเปล่าทั้งสิ้น

คุณค่าใหม่ที่นิทซ์ เชเสนออีกคือ การยึดถืออำนาจหรือเจตจำนงสู่อำนาจเป็นหลักการตัดสินคุณค่า ซึ่งคุณค่าใหม่เช่นนั้นนิทซ์เชวีมีความเห็นว่า ผู้ที่จะปฏิบัติตามหรือยึดถือได้ก็มีแต่พวกที่มีธรรมชาติสูงส่งเท่านั้น ส่วนพวกที่อ่อนแอกว่าอาจจะยังคงยึดถือศีลธรรมแบบเก่าต่อไปได้ เพียงแต่จะต้องไม่นำมาก้าวากายก็คขวางพวกแข็งแรง สังคมที่สมบูรณ์และก้าวหน้าจะบรรลุได้ก็โดยการที่แต่ละชนชั้นในสังคม มีการแบ่งหน้าที่กันตามความสามารถที่เป็นไปตามธรรมชาติ นั่นคือ พวกที่อ่อนแอกว่าหรือพวกสามัญชนก็จะทำหน้าที่ความสาธาอาชีพที่ตนถนัด และยึดถือคุณค่า

แบบเดิมต่อไป ส่วนพวกที่แข็งแรงก็จะทำหน้าที่ปกครองและสร้างสรรค์ความยิ่งใหญ่แห่งสังคม ด้วยการพัฒนาปัจเจกบุคคลที่มีพรสวรรค์แต่กำเนิด ให้ก้าวไปสู่ความเป็น "อภิมนุษย์" ที่เต็มไปด้วยพลังความสามารถในทุกๆ ด้าน เพราะอภิมนุษย์เป็นผู้สร้างความหมายให้กับสังคม ด้วยความยิ่งใหญ่และความสมบูรณ์ในตัวเขาเท่านั้น

ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีเรื่องนิจิวักกับการวิจารณ์จริยศาสตร์ของนิทซ์ เช็กก็คือ การที่ทฤษฎีเรื่องนิจิวักสนับสนุนความพยายามที่จะปฏิเสธศีลธรรมแบบเก่าและแสวงหาคูณค่าใหม่ที่ควรแก่การยึดถือแทน การอธิบายเอกภพว่าเป็นเพียงการซำร่อยเค็มชั่ววันจันทร์ของทฤษฎีนิจิวัก เป็นการยืนยันว่ามีเพียงโลกแห่งปรากฏการณ์ที่เราประสมอยู่ในเท่านั้นที่มีอยู่จริง สิ่งที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ เช่น พระเจ้า, โลกที่^{แท้}จริง, สิ่งในตนเอง เป็นต้น เหล่านี้ล้วนแต่เป็นเรื่องหลอกลวง และสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำหรับความเชื่อในศาสนาและกฎศีลธรรมแบบเดิม ดังนั้นการปฏิเสธโลกเหนือประสบการณ์จึงนำไปสู่การปฏิเสธรูปแบบของศีลธรรมแบบเดิม

เมื่อปรากฏจากความเชื่อในโลกนอกเหนือประสบการณ์และศีลธรรมแบบเดิมแล้ว คุณค่าหนึ่งเดียวที่เป็นรากฐานแห่งโลกปรากฏการณ์ที่เราจะยึดถือเป็นมาตรฐานได้ก็คือ เจตจำนงสู่อำนาจ กระบวนการให้คุณค่าใหม่แก่คุณค่าทั้งหลาย (revaluation of all values) ซึ่งนิทซ์เช็กได้เสนอไว้จึงได้รับการสนับสนุนจากทฤษฎีเรื่องนิจิวัก ซึ่งปฏิเสธคุณค่าของศีลธรรมแบบเก่าและรับเอามาตรฐานทางคุณค่าอันได้แก่อำนาจ มาเป็นคุณค่าใหม่ที่ต้องการ

ทฤษฎีเรื่องนิจิวักซึ่งปฏิเสธความมีอยู่ของพระเจ้า ปฏิเสธระบบศีลธรรมตายตัวและคุณค่าสัมบูรณ์เช่นนี้ นับได้ว่าเป็นรูปแบบสูงสุดของลัทธิสัจนิยม และก่อให้เกิดจุกวิฤตทางคุณค่าที่มนุษย์ต้องค้นรหาคูณค่าใหม่เพื่อยึดถือ ในเมื่อทุกคนยอมรับว่า เจตจำนงสู่อำนาจเป็นมาตรฐานทางคุณค่าเพียงอย่างเดียวยึดถือได้ พวกคนอ่อนแอและพวกที่แข็งแรงก็จะสามารถปรับปรุงสังคมให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องตามที่ควรจะเป็น นั่นคือ มีการแบ่งชนชั้นและหน้าที่ตามพลังอำนาจที่มีโดยธรรมชาติจริงๆ ไม่ใช่ตามที่ศีลธรรมแบบเก่าที่แปรรูปอยู่ในระบอบประชาธิปไตยหรือสังคมนิยมเสนอไว้ว่าทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกัน ระบอบสังคมที่นิทซ์เช็กสนับสนุนก็คือระบอบอมาตยาธิปไตย ที่มีคนส่วนน้อยทำหน้าที่ปกครองและเป็นตัวแทนความเจริญของสังคม ในขณะที่สามัญชนส่วนใหญ่ต้องอยู่ใต้การปกครองและพอใจกับชีวิตธรรมดาในงานอาชีพที่แต่ละคนถนัด

จุดมุ่งหมายสำคัญของนิทซ์ใช้ในการเสนอกระบวนการให้คุณค่าใหม่แก่คุณค่าเดิมนั้น อยู่ที่การปลดปล่อยพวกที่แข็งแกร่งให้พ้นจากการถูกครอบงำด้วยศีลธรรมแบบทาสของคริสตศาสนา เมื่อพวกที่แข็งแกร่งเป็นอิสระจากศีลธรรมแบบเดิมแล้ว เขาก็สามารถกลับคืนสู่ความเป็นตัวของตัวเอง กลับคืนสู่ความต้องการสำแดงเจตจำนงสู่อำนาจที่มีอยู่อย่างเข้มข้นในตัวเขา ถือเป็น การกลับมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติของโลก ที่ไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากเจตจำนงสู่อำนาจนั่นเอง

ทรนชนะเรื่องนิจิวท์ก็คือว่าทุกๆนาที่ที่มีอยู่ขณะนี้เป็นการซ้ำรอยเดิมซ้ำวันนิรันดร มีความหมายว่า ทุกๆนาที่ในขณะนี้ก็คือซ้ำวันนิรันดรนั่นเอง มนุษย์จะต้องเผชิญกับการตัดสินใจว่าจะดำเนินชีวิตในแต่ละนาที่อย่างไร เพื่อให้สมคุณค่ากับนิรันดรภาพ มนุษย์ที่แข็งแกร่งเท่านั้นจึงจะสามารถสร้างคุณค่าให้กับตนเองได้ พวกเขาสามารถสร้างกฎเกณฑ์แห่งการกระทำ เพื่อที่จะให้ตนเองบรรลุถึงความสมบูรณ์สูงสุดได้ และก้าวพ้นจากความเป็นมนุษย์ธรรมดาไปสู่ความเป็น "อภิมนุษย์" ที่สูงส่งทั้งร่างกายและจิตใจ

การสร้างสรรคตนเองให้สมบูรณ์ของอภิมนุษย์นี้เองทำให้เขาเป็นผู้มีความสุขจากความรู้สึกที่ว่าตนเองมีอำนาจเพิ่มมากขึ้น ทำให้เขาชื่นชมตนเอง และปรารถนาไม่เพียงแต่ต้องการชีวิตในแบบเดิมนั้นเท่านั้น หากยังต้องการโลกในแบบเดิมไม่เปลี่ยนแปลงไปจนวันนิรันดร และถึงแม้ว่าในชีวิตของเขาจะพบกับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานด้วยก็ตาม แต่เขาก็ยอมรับว่าความทุกข์เหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่แยกไม่ออกจากความสุขที่เขาได้รับ ดังนั้น อภิมนุษย์จึงเป็นผู้ที่มีความรักในชะตากรรมของตน และความรักนี้เองเปรียบเสมือนคำยืนยันสูงสุดต่อโลกและชีวิต และทำให้เขาเอาชนะลัทธินิยมได้

คำว่า "คีโอเนซุส" เป็นเสมือนคำสรุปรวบยอดของแนวคิดทั้งสามของนิทซ์เซ ซึ่งได้แก่ แนวคิดเรื่องอภิมนุษย์, เจตจำนงสู่อำนาจและทรนชนะเรื่องนิจิวท์ และเป็นคำที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดจริยศาสตร์และทรนชนะนิจิวท์ของนิทซ์เซไว้อย่างชัดเจน เพราะคำว่า "คีโอเนซุส" หมายถึง ผู้ที่มีเจตจำนงสู่อำนาจอย่างเต็มเปี่ยม ซึ่งได้แสดงออกด้วยการควบคุมตนเอง สร้างสรรคตนเอง และทำให้ตนเองสมบูรณ์เหนือกว่ามนุษย์ทั้งหลายจนสามารถที่จะยืนยันทนเองและตอบรับต่อชีวิตทั้งหมดของตน และปรารถนาแต่ชีวิตแบบเดียวกันนี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนวันนิรันดร.

ในส่วนความเห็นของผู้วิจัยนั้น ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดบางอย่างของนิทซ์เซ่ เช่นการวิจารณ์ศาสนาคริสต์อย่างมีอคติ ก็ตาม แต่ผู้วิจัยก็เห็นว่าการศึกษานแนวความคิดของนิทซ์เซ่ในด้านวิธีการวิเคราะห์จริยศาสตร์เป็นแนวทางที่ให้ความกระจ่างในการศึกษาพื้นฐานการตัดสินใจคุณค่าทางจริยศาสตร์เป็นอย่างดี และการศึกษาแนวความคิดทางปรัชญาของนิทซ์เซ่ยังช่วยให้เข้าใจถึงแนวความคิดของลัทธิอัตถิภาวนิยม ที่ได้รับอิทธิพลจากนิทซ์เซ่ ได้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย.

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีเรื่องนิจฎกับการวิจารณ์จริยศาสตร์ของนิทซ์เซ่นี ทำให้สามารถมองเห็นพัฒนาการทางความคิดของนิทซ์เซ่และเข้าใจปรัชญาของเขาอย่างเป็นระบบยิ่งขึ้น เพราะงานนิพนธ์ของเขาส่วนใหญ่เน้นหนักที่การใช้สำนวนคมคายและบทอุปมาซึ่งต้องอาศัยพื้นฐานความเข้าใจในแนวคิดพื้นฐานของเขา จึงจะสามารถตีความปรัชญาของเขาได้ถูกต้อง ดังนั้นการศึกษาข้อเขียนที่วิจารณ์ปรัชญาของนิทซ์เซ่จึงเป็นพื้นฐานที่จำเป็นยิ่งเป็นอันดับแรก เพื่อให้เกิดความเข้าใจงานนิพนธ์ของเขาในระดับกว้างก่อน แล้วจึงค่อยศึกษาค้นคว้าไปตามลำดับก่อนหลังของการเขียน ทั้งนี้จะช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจพัฒนาการความคิดของนิทซ์เซ่ได้อย่างเป็นระบบง่ายขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้อเขียนที่วิจารณ์งานเขียนของนิทซ์เซ่ จะพบว่ามีการตีความหมายแนวคิดของเขาอย่างกว้างขวาง ซึ่งบางครั้งก็มีการตีความขัดแย้งกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้เป็นเพราะว่านิทซ์เซ่เองไม่สนใจที่จะสร้างปรัชญาให้เป็นระบบที่ชัดเจน ในบางตอนข้อเขียนของเขาก็จะขัดแย้งกันเอง ซึ่งทำให้การตีความหมายเป็นไปได้หลายทางสุดแต่พื้นฐานของผู้วิจารณ์และตีความ นักวิจารณ์ที่ได้รับการยกย่องว่าสามารถทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจพื้นฐานแนวคิดของนิทซ์เซ่ได้ดีที่สุดในปัจจุบัน ก็คือ วอลเตอร์ คอฟมานน์ และ อาร์.เจ.ฮอลลิงเกล ซึ่งเป็นผู้แปลงานนิพนธ์ภาษาเยอรมันของนิทซ์เซ่ออกมาเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างสละสลวยและตรงกับต้นฉบับ เดิมมากที่สุด

การทำงานของนิทซ์เซ่สามารถมีการตีความได้กว้างขวางเช่นนี้เอง ทำให้อิทธิพลของเขาพลอยกว้างขวางไปด้วย โดยเฉพาะต่อลัทธิอัตถิภาวนิยมซึ่งเป็นปรัชญาร่วมสมัย ดังนั้น ประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาค้นคว้าต่อไปก็คือ ความคิดของนิทซ์เซ่ที่มีอิทธิพลต่อนักปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม เช่น เรื่องเสรีภาพของมนุษย์และความรับผิดชอบ เป็นต้น.